

УДК 336.64177.18

Олександр Григорович ЯНКОВИЙ

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, Одеський національний економічний університет, e-mail: yankovoy_a@ukr.net

Галина Володимирівна КОШЕЛЬОК

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, Одеський національний економічний університет, e-mail: galas2811@gmail.com

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Янковий, О. Г., Кошельок, Г. В. Диагностика финансово-экономической устойчивости предприятия на основе денежных потоков // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2017. – № 2-3 (63-64). – С. 69–78.

Анотація. У статті розглянуто фінансово-економічну стійкість підприємства з різних точок зору, її види та фактори, що впливають на неї. Стисло вивчено підходи щодо проведення діагностики фінансової стійкості підприємства. Визначено проблеми, що виникають при проведенні діагностики фінансової стійкості. Зазначено, що проводити діагностику фінансової стійкості підприємства можна за допомогою грошових потоків. У дослідженні запропоновано використовувати цикли, які можна охарактеризувати не тільки за допомогою критеріїв оборотності, але й з урахуванням грошових потоків. Доведено, що діагностику фінансової стійкості можна проводити використовуючи операційний і фінансовий цикли. Інформаційним забезпеченням для виконання розрахунків є фінансова звітність підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість; грошові потоки; фінансовий цикл; операційний цикл; рух грошових коштів; приплив; відтік.

Александр Григорьевич ЯНКОВОЙ

доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики предприятия и организации предпринимательской деятельности, Одесский национальный экономический университет, e-mail: yankovoy_a@ukr.net

Галина Владимировна КОШЕЛЁК

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятия и организации предпринимательской деятельности, Одесский национальный экономический университет, e-mail: galas2811@gmail.com

ДИАГНОСТИКА ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВЕ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ

Янковой, А. Г., Кошелёк, Г. В. Диагностика финансово-экономической устойчивости предприятия на основе денежных потоков // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2017. – № 2-3 (63-64). – С. 69–78.

Аннотация. В статье рассмотрена финансово-экономическая устойчивость предприятия с различных точек зрения, ее виды и факторы, которые влияют на нее. Кратко изучены подходы к проведению диагностики финансовой устойчивости предприятия. Определены проблемы, возникающие при проведении диагностики финансовой устойчивости. Отмечено, что проводить диагностику финансовой устойчивости предприятия можно с помощью денежных потоков. В исследовании предложено использовать циклы, которые можно охарактеризовать не только с помощью критериев оборачиваемости, но и за счет денежных потоков. Доказано, что диагностику финансовой устойчивости можно проводить используя операционный и финансовый циклы. Информационным обеспечением для выполнения расчетов служит финансовая отчетность предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчивость; денежные потоки; финансовый цикл; операционный цикл; движение денежных средств; приток; отток.

Oleksandr YANKOVYI

Doctor in Economics, Professor, Head of Department of Enterprise Economics and Business Organization, Odessa National Economic University, e-mail: yankovoy_a@ukr.net

Galina KOSHELEK

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Enterprise Economics and Business Organization, Odessa National Economic University, e-mail: galas2811@gmail.com

DIAGNOSTICS OF FINANCIAL AND ECONOMIC SUSTAINABILITY OF ENTERPRISE ON A CASH FLOW BASIS

Yankovyi, O., Koshelek, G. (2017). Diagnostics of financial and economic sustainability of enterprise on a cash flow basis. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Diagnostyka finansovo-ekonomichnoi stiiikosti pidpriemstva na osnovi hroshovykh potokiv; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 2-3 (63-64), pp. 69–78.

Abstract. *The article considers financial and economic sustainability of enterprise from different perspectives, its types and factors that influence it. The approaches to the diagnosis of financial sustainability of the enterprise are briefly examined. The problems arising in carrying out of diagnostics of financial sustainability are determined. It is noted that it is possible to carry out the diagnostics of financial sustainability of the enterprise by means of cash flows. The study proposes to use cycles that can be characterized not only by the criteria of turnover, but also taking into account cash flows. It is proved that it is possible to conduct a diagnosis of financial sustainability using operational and financial cycles. Information provision for making the calculations is the financial statements of enterprise.*

Keywords: *financial sustainability; cash flows; financial cycle; operational cycle; cash flow; inflow; outflow.*

JEL classification: *G300*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах підприємства самостійно обирають стратегію і тактику свого розвитку. Самофінансування, що забезпечує фінансову стійкість, стало одним із першочергових завдань розвитку, яке досягається за рахунок прибутку. Якісне управління грошовими потоками є необхідним інструментом отримання прибутку. Ефективно організовані грошові потоки виступають важливішою ланкою фінансової системи підприємства. Знання і практичне використання сучасних принципів, механізмів і методів організації та ефективного управління грошовими потоками дозволяють здійснювати самостійне фінансування діяльності підприємства та не залучати сторонніх кредиторів, що забезпечує підприємству перехід до нової якості економічного розвитку. Необхідною умовою фінансового добробуту підприємства є приплив коштів. Однак їх надмірний обсяг свідчить про те, що підприємство зазнає збитків, які пов'язані зі знеціненням грошей, з упущеною можливістю їх вигідного розміщення. Розмір залишку грошових коштів, яким оперує підприємство в процесі господарської діяльності, визначає рівень його платоспроможності та ліквідності, впливає на тривалість операційного та фінансового циклів.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Поняття «фінансово-економічної стійкості» не достатньо вивчено. Варто зазначити, що «провідною складовою економічної стійкості є його фінансова складова, оскільки в ринкових умовах господарювання фінанси визнаються рушійною силою будь-якої економічної системи» [1]. Тому розглянемо лише фінансову складову економічної стійкості.

На теперішній час в економічній літературі існують різні підходи як до поняття «фінансова стійкість», так і до проведення діагностики фінансової стійкості господарюючих суб'єктів. Дослідження фінансової стійкості підприємства пов'язується з виявленням тенденцій і напрямків розвитку в співвідношенні власних і позикових фінансових ресурсів та розробкою конкретних рекомендацій щодо поліпшення цього співвідношення. Цю позицію розділяють Л. А. Лахтіонова [2], Г. В. Савицька [3], Ю. С. Цал-Цалко [4] та ін.

Окремі автори, наприклад, М. Д. Білик [5], О. В. Павловська [5], М. Г. Чумаченко [6] у своїх роботах розглядають поняття «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість» та зазначають, що складовою фінансової стабільності є фінансова рівновага та стійкість.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на існуюче різноманіття досліджень щодо фінансової стійкості підприємства, варто зазначити, що головна мета діяльності будь-якого підприємства, зрештою, зводиться до отримання прибутку. Прибуток, активи і пасиви, мають грошовий вираз, тому для визначення фінансової стійкості, на відміну від традиційного методу використання балансу для цих цілей, можна від грошового виразу не переходити до балансу, а визначити фінансову стійкість відразу через грошові потоки. Крім цього, традиційні методи не дають точної та адекватної картини фінансової стійкості підприємства. Тому варто використовувати показники грошового потоку, до яких найчастіше звертаються фінансові менеджери.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення діагностики фінансової стійкості підприємства на основі грошових потоків. Виходячи з цього, сформовано для вирішення такі завдання: розглянути сутність фінансової стійкості підприємства; визначити показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства; довести, що фінансову стійкість підприємства можна оцінювати за допомогою грошових потоків, які тісно пов'язані з економічними циклами підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умовою життєдіяльності і основою стабільності стану підприємства в ринковій економіці виступає його стійкість. На стійкість підприємства впливає дуже багато факторів. Від того, які саме фактори впливають на неї, розрізняють декілька видів стійкості.

Відповідно до підприємства як господарюючого суб'єкта існує:

- внутрішня стійкість;
- фінансова стійкість;
- загальна стійкість.

Внутрішня стійкість – це такий фінансовий стан підприємства, за якого забезпечується достатньо високий результат його функціонування.

Фінансова стійкість відображає постійне стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами підприємства, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також затрати на його розширення і оновлення.

Загальна стійкість відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). Умовою загальної стійкості підприємства є його здатність вільно розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно мати гнучку структуру фінансових ресурсів.

Головною складовою загальної стійкості підприємства є фінансова стійкість, яка формується в процесі всієї його фінансово-господарської діяльності.

Фінансову стійкість підприємства характеризують такі чинники:

- фінансова забезпеченість безперервності діяльності;
- фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування;
- здатність вільно маневрувати грошовими коштами;
- забезпечення покриття затрат на розширення та оновлення виробництва;
- стабільне перевищення доходів над витратами, досягнення запланованих розмірів прибутку та його оптимальний розподіл;
- платіжна дисципліна підприємства [7, с.223].

У більш загальному вигляді фінансову стійкість можна уявити як відображення стабільного перевищення доходів над витратами підприємства, що забезпечує вільний обіг його грошових потоків. Це такий стан процесу формування та використання фінансових ресурсів економічного суб'єкта, який забезпечують його розвиток на основі збільшення доходу і вартості капіталу при збереженні відповідного рівня платоспроможності та кредитоспроможності.

Існують й інші точки зору щодо поняття «фінансова стійкість». На думку А. М. Журлова, фінансова стійкість підприємства характеризує стабільність фінансового стану з позиції довгострокової перспективи. Вона залежить від загальної фінансової структури підприємства і від зобов'язань перед кредиторами та інвесторами [8, с.224].

Протилежне визначення надано у роботі [9, с.453], де зазначено, що під фінансовою стійкістю підприємства розуміють його платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими ресурсами. Фінансова стійкість розглядається через платоспроможність, яка характеризує грошові потоки з позиції короткострокової перспективи.

Найбільш повне визначення можна знайти в роботі [7, с.224], де зазначено: «Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, за якого підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торгівельної діяльності, а також витрати на його розширення і оновлення при збереженні достатнього рівня плато- та кредитоспроможності».

Значення і сутність фінансової стійкості підприємства проявляються в її показниках. Розрізняють абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.

До абсолютних показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства, такі відомі економісти, як А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін, Г. С. Савицька, відносять, найбільш узагальнюючий показник – надлишок або нестачу джерел коштів для формування запасів і витрат. Співвідношення окремих запасів та джерел їх фінансування дозволяє охарактеризувати тип фінансової стійкості [1].

Але, діагностика рівня фінансово-економічної стійкості за допомогою аналізу структури джерел фінансування, чи на основі порівняльного аналізу абсолютних показників статей активу й пасиву може дати викривлені результати.

Крім абсолютних показників при діагностиці фінансової стійкості використовують відносні показники, які надають об'єктивну оцінку цього показника. Виділяють три методичних підходи щодо визначення фінансової стійкості за відносними показниками:

- 1) коефіцієнтний;
- 2) агрегатний;
- 3) інтегральний [7, с.230].

Наказом Мінфіну України та Фонду державного майна України № 49/121 від 26.01.2001 р. затверджено «Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємства, що підлягають приватизації», у якому визначено лише чотири коефіцієнти платоспроможності (фінансової стійкості), хоча вважається доцільним брати не менш як сім показників. Такими показниками є:

- 1) коефіцієнт платоспроможності (автономії);
- 2) коефіцієнт фінансування;
- 3) коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами;
- 4) коефіцієнт маневреності власного капіталу [10].

У цьому документі ототожнюються показники платоспроможності та фінансової стійкості, що вважаємо невірним. Як було зазначено вище, фінансова стійкість характеризує фінансовий стан на довгострокову перспективу, а платоспроможність характеризує наявність у підприємства коштів для погашення короткострокових зобов'язань при безперервному здійсненні основної діяльності.

При оцінці оптимальності співвідношення власного і позикового капіталу підприємства використовують коефіцієнти капіталізації та покриття. Коефіцієнти капіталізації характеризують фінансовий стан підприємства з позицій структури джерел засобів, а коефіцієнти покриття – з позицій витрат, що покриваються зовнішніми джерелами залучених коштів.

Ще однією із проблем при діагностиці фінансової стійкості є її оцінка на основі даних фінансової (бухгалтерської) звітності підприємства. Існують певні недоліки при використанні фінансової звітності. Такими недоліками є:

1. Дискретність звітності, тобто звітність складається в певні звітні періоди – щоквартально.
2. Бухгалтерська звітність має властивість ретроспективи, тобто в ній відображаються факти, які мали місце в минулому і керівництво підприємства не може вплинути на її результати.
3. Хоча в фінансовому плануванні і є такі поняття, як прогнозний баланс, однак оперативне управління та контроль на його основі доволі складні.
4. Фінансова стійкість пов'язана з поняттям ризику, проте, за допомогою існуючих методик цей фактор не враховується, а тільки констатується його результат.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, можна зазначити, що одним із провісників погіршення фінансової стійкості підприємства виступає дисбаланс структури грошового потоку. Якщо тривалий час спостерігається стійке генерування негативного грошового потоку від операційної діяльності, це призводить до різкого погіршення платоспроможності підприємства. При цьому така ситуація супроводжується позитивними грошовими потоками від інвестиційної і фінансової діяльності. Це може бути пов'язано зі скороченням бізнесу підприємства, тобто розпродажем майна і подальшим використанням залученого капіталу, що прискорює погіршення фінансової стійкості підприємства. Відповідно до цього документу фінансову стійкість запропоновано оцінювати за допомогою 25 показників, одними з яких є тривалість операційного та фінансового циклів [11].

На підприємстві можна виділити декілька циклів, які характеризуються не тільки за допомогою критеріїв оборотності, але і за допомогою грошових потоків. Наочно це наведено на рис. 1.

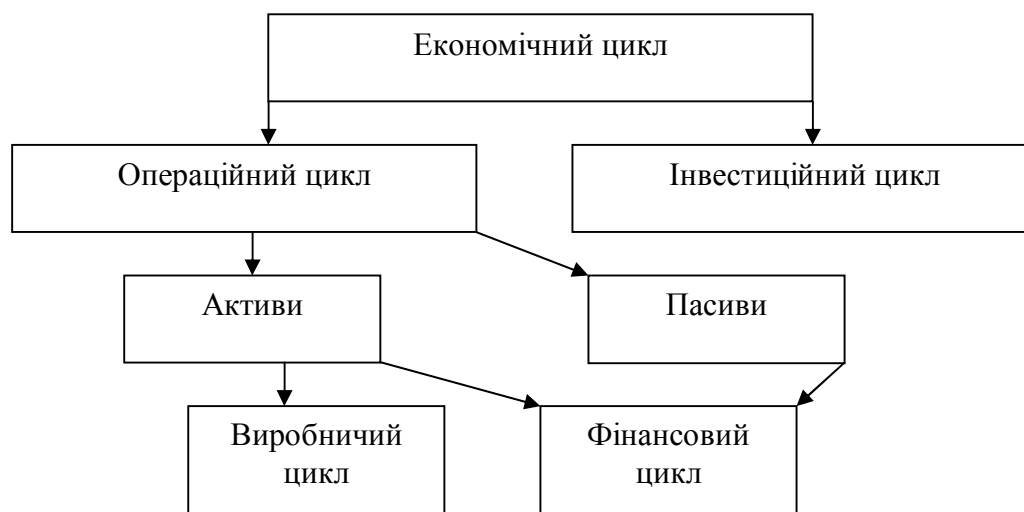

Рис. 1. Взаємозв'язок циклів грошових потоків (складено авторами)

На розмір відносних показників фінансової стійкості впливає багато факторів: галузева належність підприємства, принципи кредитування, структура пасиву, репутація підприємства. Тому для характеристики значень цих коефіцієнтів потрібно зіставляти їх у часі за групами споріднених підприємств [1].

Ефективне управління грошовими потоками пов'язане зі швидкістю обігу оборотного капіталу. Тому важливим напрямком діагностики грошових потоків є оптимізація операційного та фінансового циклів. Грошові кошти виступають невід'ємною частиною оборотних активів, забезпечують функціонування підприємства та формують його операційний цикл.

Основні етапи обігу оборотних коштів виробничої діяльності наведені на рис. 2.

Кругообіг оборотних активів охоплює три стадії: заготівельну (закупівлі), виробничу та збутову:

1. На стадії закупівель оборотні активи із грошової форми переходять у виробничу (предмети праці або товари).
2. На стадії виробництва ресурси втілюються в продукцію, результатом цієї стадії є перехід оборотних активів з виробничої форми в товарну.
3. На стадії реалізації оборотні активи із товарної форми знову переходять у грошову.

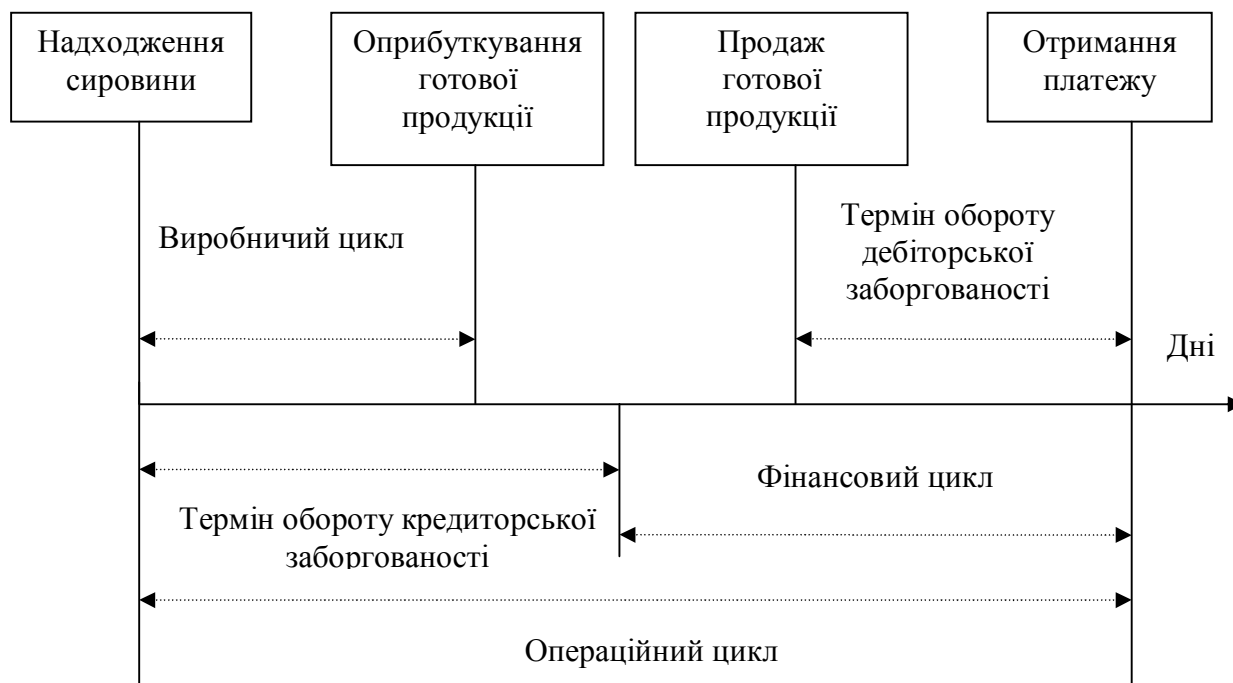

Рис. 2. Етапи обігу грошових коштів на підприємстві (складено авторами)

Концепція економічних циклів має високу практичну значимість: суворе дотримання та підтримка параметрів циклів грошових потоків забезпечує стабільність фінансової стійкості підприємства. Для оцінки тривалості циклів грошових потоків використовуються показники оборотності (період обороту в днях). Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення виробничої діяльності та отримання коштів для реалізації виробленої з них продукції, товарів, послуг [12, с.977].

Операційний цикл містить виробничий і фінансовий цикли. Виробничий цикл складається з такого:

- термін обороту запасів сировини, днів;
- термін обороту незавершеного виробництва, днів;
- термін обороту запасів готової продукції, днів.

Виробничий цикл значною мірою характеризує виробничо-технологічний аспект діяльності підприємства. Сукупний період тривалості виробничого циклу залежить від величини періоду обороту за елементами, які визначається суб'єктивними і об'єктивними чинниками. На період обороту запасів сировини та готової продукції суттєво впливає кваліфікація менеджерів із закупівель і продаж. У той час як період обороту незавершеного виробництва обумовлений технологією виробничого процесу і скорочення його тривалості найчастіше не представляється можливим, якщо процес виробництва налагоджений оптимально.

Виробничий цикл розраховується за формулою (1):

$$ТВЦ = TO_3 + TO_{НВ} + TO_{П} , \quad (1)$$

де ТВЦ – тривалість виробничого циклу, днів;

TO_3 – термін обороту запасів сировини, днів;

TO_{HB} – термін обороту незавершеного виробництва, днів;

$TO_{ГП}$ – термін обороту запасів готової продукції, днів.

Операційний цикл розраховується за формулою (2):

$$TO_{Ц} = TO_{ГП} + TO_{ДЗ}, \quad (2)$$

де $TO_{Ц}$ – тривалість операційного циклу, днів;

$TO_{ГП}$ – термін обороту грошових активів, днів;

$TO_{ДЗ}$ – термін обороту дебіторської заборгованості, днів.

Варто зазначити, що ми пропонуємо у формулі (2) використовувати саме грошові активи замість грошових коштів, тому що вони включають окрім грошових коштів і поточні фінансові інвестиції.

Фінансовий цикл як частина операційного циклу складається з:

– терміну обороту кредиторської заборгованості, днів;

– терміну обороту дебіторської заборгованості, днів.

Фінансовий цикл характеризує фінансову складову операційного циклу. Якщо скорочення операційного циклу може бути досягнуте за рахунок прискорення виробничого процесу та оборотності дебіторської заборгованості, то фінансовий цикл може бути скорочений як за рахунок цих факторів, так і за рахунок деякого некритичного сповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

А. Г. Загородній та Г. Л. Вознюк пропонують таку формулу розрахунку фінансового циклу ($T_{ЦФ}$) [12, с.978]:

$$T_{ЦФ} = T_{ЦВ} + T_{ДЗ} - T_{КЗ}, \quad (3)$$

де $T_{ЦВ}$ – тривалість виробничого циклу підприємств, днів;

$T_{ДЗ}$ – середній термін обороту дебіторської заборгованості, днів;

$T_{КЗ}$ – середній термін обороту кредиторської заборгованості, днів.

Але ми не погоджуємося з ними, тому що автори не враховують у формулі (3) такий важливий фактор, як тривалість обороту грошових активів. Тривалість фінансового циклу розраховується за наступною формулою:

$$T_{ФЦ} = TO_{Ц} - TO_{КЗ}, \quad (4)$$

де $T_{ФЦ}$ – тривалість фінансового циклу, днів;

$TO_{КЗ}$ – термін обороту кредиторської заборгованості, днів.

Виходячи з цього, тривалість фінансового циклу або цикл грошового обороту показує тривалість періоду руху грошових коштів на підприємстві від оплати сировини і матеріалів постачальникам до реалізації готової продукції. Інакше кажучи, тривалість фінансового циклу характеризує кількість днів між погашенням кредиторської та дебіторської заборгованістю. Зменшення цього показника є позитивним моментом у діяльності підприємства, але його від'ємне значення свідчить про нестачу грошових коштів і означає, що підприємство «живе у борг».

Підприємство, яке вживає заходи щодо скорочення фінансового циклу, намагається скоротити не тільки час, який проходить, але й зменшити обсяг грошових коштів, що відволікається на здійснення обороту. Таким чином, скорочення необхідного для нормальної роботи складського залишку матиме аналогічний вплив, як і скорочення часу зберігання продукції на складі.

Складові вищезазначених циклів визначаються за єдиним алгоритмом. Виділимо дві категорії показників, один із яких буде елементом економічного циклу підприємства, а інший – базою для вимірювання тривалості відповідного циклу. У табл. 1 наведено елементи та відповідні їм вимірювачі.

Основні показники економічного циклу (складено авторами)

Елементи економічного циклу	База економічного циклу
Запаси сировини	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Незавершене виробництво	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Готова продукція	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Грошові активи	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Дебіторська заборгованість	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Кредиторська заборгованість	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)

Будь-який частинний показник оборотності можна представити у такому узагальненому вигляді:

$$\text{Коефіцієнт оборотності, оборотів} = \frac{\text{База економічного циклу}}{\text{Середнє значення елемента}}$$

$$\text{Тривалість обороту, днів} = \frac{\text{Середнє значення елемента} \cdot \text{тривалість періоду}}{\text{База економічного циклу}}$$

$$\text{Середнє значення елемента} = \frac{\text{ЗЕ на початок періоду} + \text{ЗЕ на кінець періоду значення}}{2}$$

де ЗЕ – значення елемента.

Тривалість періоду складає 90, 180, 360 днів.

Варто зазначити, що деякі автори [13, с.396] пропонують визначати тривалість обороту запасів, використовуючи собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Але, вважаємо, що це порушує цілісність методологічної концепції адитивної моделі.

Інформаційним забезпеченням для виконання розрахунків є фінансова звітність підприємства, а саме, баланс і звіт про фінансові результати. Розрахунок фінансового циклу можна проводити двома способами:

- за усіма даними про дебіторську та кредиторську заборгованості;
- за даними про дебіторську та кредиторську заборгованості, що пов'язані з виробничим процесом.

Управління фінансовим циклом (циклом грошових потоків) необхідно звести до мінімізації його тривалості та мінімізації капіталу, що інвестується в оборотні активи.

Можна виділити чотири варіанти фінансових циклів:

- класичний: дебіторська заборгованість (без виданих авансів) перевищує отримані аванси; кредиторська заборгованість (без отриманих авансів) перевищує видані аванси;
- зворотний: отримані аванси перевищують дебіторську заборгованість (без виданих авансів); видані аванси перевищують кредиторську заборгованість (без отриманих авансів);
- подовжений: дебіторська заборгованість (без виданих авансів) перевищує отримані аванси; видані аванси перевищують кредиторську заборгованість (без отриманих авансів);
- скорочений: отримані аванси перевищують дебіторську заборгованість (без виданих авансів); кредиторська заборгованість (без отриманих авансів) перевищує видані аванси.

Скорочення часу фінансового циклу може бути досягнуте трьома шляхами:

- скорочення тривалості виробничого циклу за рахунок оптимізації схеми закупівлі сировини, оптимізації виробничого процесу та зменшення часу знаходження готової продукції на складі;
- скорочення терміну погашення дебіторської заборгованості за рахунок більш жорсткої кредитної політики, за умови, що це дозволяє кон'юнктура ринку;

– збільшення терміну погашення тривалості кредиторської заборгованості за рахунок отримання відстрочки платежів постачальникам.

Висновки і перспективи подальших розробок. Фінансова стійкість є одним із важливіших показників для оцінки стабільності стану підприємства у ринковій економіці. Фінансову стійкість можна охарактеризувати за допомогою певних ознак. Розрізняють різні методичні підходи щодо визначення фінансової стійкості підприємства. Діагностику фінансової стійкості підприємства можна проводити як за допомогою абсолютних, так і відносних показників. Одним із напрямків діагностики грошових потоків є оптимізація операційного та фінансового циклів. Грошові активи забезпечують функціонування підприємства й формують його операційний і фінансовий цикли. Щоб забезпечити мінімізацію тривалості фінансового циклу, необхідно ефективно управляти грошовими потоками. Скорочення часу фінансового циклу може бути досягнуте певними шляхами.

Перспективи подальших розробок полягають у застосуванні принципу балансу змінних при прогнозуванні фінансового циклу підприємства. Запропонований підхід надає можливість максимально використовувати наявну емпіричну інформацію та отримувати найбільш точні й об'єктивно обґрунтовані оцінки майбутніх значень рівнів досліджуваних економічних показників при наявності навіть коротких рядів динаміки.

Література

1. Жукевич С. М. Діагностика фінансово-економічної стійкості суб'єкта господарювання: концептуальний підхід. URL: <https://yandex.ua/search/?lr=145&clid=2014023&msid=1503873440.30406.22896.21780&tex>.
2. Лахтіонова Л. А. Економічна категорія «фінансова стійкість» в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2009. – Вип. 16 (2). – С. 327–338. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_16%282%29_55.
3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
4. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посіб. – 2-вид, перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 360 с.
5. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
6. Економічний аналіз: навч. посіб. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатюк та ін.; за ред. М. Г. Чумаченка. – Вид. 2-е, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
7. Фінансовий аналіз. Модульний курс: навч. посіб. / Я. П. Квач, Г. В. Кошельок, О. М. Терещенко, Г. В. Юр'єва; за ред. О. С. Редькіна. – Одеса: Елтон, 2010. – 470 с.
8. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. / А. М. Журлов, Я. П. Квач, Л. М. Катаєва, Г. В. Кошельок, С. Д. Чернишова. – Одеса: Фенікс, 2009. – 318 с.
9. Мошенський С. З., Олійник О. В. Економічний аналіз: підруч. / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – 2-вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2007. – 704 с.
10. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України № 49/12 від 26.01.2001 р. URL: <https://yandex.ua/search/?lr=145&clid=2014023&msid=1503953464.07783.2289>.
11. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Наказ Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006 р. URL: <https://yandex.ua/search/?lr=145&clid=2014023&msid=1503953>.
12. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
13. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2005. – 400 с.

References

1. Zhukevich, S. M. *Diagnosis of financial and economic sustainability of business entity: conceptual approach* [Diahnostyka finansovo-ekonomichoi stiikosti subiekta hospodariuvannia: kontseptualnyi pidkhid], available at: <http://yandex.ua/search/?lr=145&clid=2014023&msid=1503873440.30406.22896.21780&tex> [in Ukrainian]
2. Lakhtionova, L. A. (2009). *An economic category of «financial stability» in modern financial analysis of business activities* [Ekonomicha katehoriia «finansova stiikist» v suchasnomu analizi pidpriemnytskoi diialnosti], *Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, vyp. 16 (2), s. 327–338, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_16%282%29_55 [in Ukrainian]
3. Savytska, G. V. (2007). *Economic analysis of enterprise activity*. 3rd ed. [Ekonomichyi analiz diialnosti pidpriestva; vyd. 3-e], Znannia, Kyiv, 668 s. [in Ukrainian]
4. Tsal-Tsalko, Yu. S. (2002). *Financial statements of enterprise and its analysis*. 2nd ed. [Finansova zvitnist pidpriemstva ta yii analiz; vyd. 2-e], TSUL, Kyiv, 360 s. [in Ukrainian]
5. Bilyk, M. D., Pavlovska, N. M., Prytulyak, N. M., Nevmerzhitska, N. Yu. (2005). *Financial analysis* [Finansovyi analiz], KNEU, Kyiv, 592 s. [in Ukrainian]
6. Bolyukh, M. A., Burchevskiy, V. Z., Horbatiuk, M. I. (2003). *Economic analysis*. 2nd ed. Ed. M. H. Chumachenko [Ekonomichyi analiz; vyd. 2-e; za red. M. H. Chumachenko], KNEU, Kyiv, 556 s. [in Ukrainian]
7. Kvach, Ya. P., Koshelek, H. V., Tereshchenko, O. M., Yurieva, H. V. (2010). *Financial analysis. The modular course*. Ed. O. S. Redkin [Finansovyi analiz. Modulnyi kurs; za red. O. S. Redkina], Elton, Odesa, 470 s. [in Ukrainian]
8. Zhurlov, A. M., Kvach, Ya. P., Kataeva, L. M., Koshelek, H. V., Chernyshova, S. D. (2009). *Organization and methodology of economic analysis* [Orhanizatsiia i metodyka ekonomichnoho analizu], Feniks, Odesa, 318 s. [in Ukrainian]
9. Moshenskiy, S. Z., Oliynyk, O. V. (2007). *Economic analysis*. 2nd ed. Ed. F. F. Butynets [Ekonomichyi analiz; vyd. 2-e; za red. F. F. Butynetsia], Ruta, Zhytomyr, 704 s. [in Ukrainian]
10. *Regulations on the procedure for the analysis of the financial state of enterprises that are subject to privatization: the Order of the Ministry of Finance of Ukraine and the State Property Fund of Ukraine, No. 49/12, 26.01.2001* [Polozhennia pro poriadok zdiisnennia analizu finansovoho stanu pidpriemstv, shcho pidliahaiut pryvatyzatsii: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy, Fondu derzhavnoho maina Ukrainy, No. 49/12, 26.01.2001], available at: <https://yandex.ua/search/?lr=145&clid=2014023&msid=1503953464.07783.2289> [in Ukrainian]
11. *On approval of Methodological recommendations on identification of insolvency signs of an enterprise and signs of action to hide bankruptcy, fake bankruptcy or bring to bankruptcy: the Order of the Ministry of Economy of Ukraine, No. 14, 19.01.2006* [Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo vyivlennia oznak neplatospromozhnosti pidpriemstva ta oznak dii z pryhovuvannia bankrutstva, fiktyvnoho bankrutstva chy dovedennia do bankrutstva: Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy, No. 14, 19.01.2006], available at: <https://yandex.ua/search/?lr=145&clid=2014023&msid=1503953> [in Ukrainian]
12. Zahorodniy, A. H., Voznyuk, H. L. (2007). *Financial and economic dictionary* [Finansovo-ekonomichnyi slovnyk], Znannia, Kyiv, 1072 s. [in Ukrainian]
13. *Economic analysis and diagnostics of the state of modern enterprise* (2005) [Ekonomichyi analiz i diahnostyka stanu suchasnoho pidpriemstva], TSNL, Kyiv, 400 s. [in Ukrainian]